

Mohammed

Kort nadat het AVRO-programma Opsporing Verzocht de politiefoto van Mohammed B. vertoonde, presenteerden het NOS Journaal en Netwerk verdachte Frans van A. met achternaam en (bewegende) beelden aan het volk. Is het gedaan met de unieke Nederlandse 'cultuur van voorzichtigheid', of blijft de anonimiteit van verdachten toch gehandhaafd?

LEX VAN ALMELO
journalist

Hoe anoniem zijn verdachten in Nederland? Laten we beginnen met een kleine test. Vorm de juiste paren uit onderstaande voor- resp. achternamen en geef aan welke persoon niet verdacht wordt of werd van een strafbaar feit. (De oplossing wordt aan het eind van dit artikel gegeven.)

Victor	Bouyeri
Cor	Bruinsma
Klaas	Baarn
Prins	Burgers
Mohammed	B.
Ad	Boonstra
Ali	Bos
Willem	Bernard

PUBLICITEIT ZOEKEN

'In Vlaanderen begrijpen wij niet zo goed de dogmatische toegepaste regel dat verdachten in de Nederlandse pers nooit met volle naam genoemd worden, met als reden dat de privacy van de verdachte moet beschermd worden die, zolang hij niet veroordeeld is onschuldig blijft. Als basisprincipe is dat een nobele gedachte. (...) Maar zodra onomstotelijk vaststaat dat de verdachte een bekentenis heeft afgelegd over een misdrijf, of als duidelijk wordt dat hijzelf de publiciteit zoekt, is er geen schroom meer om de naam te geven.'

Dat schreef de Belgische journalist Yves Desmet in *De Journalist* naar aanleiding van de overwegend anonieme berichtgeving over 'Mohammed B.'. En wanneer je 'op het lijk van je slachtoffer met een mes een ondertekende brief plant waarin je de redenen voor je misdaad opsomt' is het voor Desmet aannemelijk dat je de publiciteit opzoekt.

B (alkje)

Kort nadat de column van Desmet verscheen, gaf de Amsterdamse kortgedingrechter het AVRO-programma *Opsporing Verzocht* toestemming de foto van B., die de politie kort na diens arrestatie had gemaakt, uit te zenden (LJN AR6898). De rechter liet het opsporingsbelang zwaarder wegen dan B's privacy en vond de inbreuk op diens persoonlijke levenssfeer in dit geval noodzakelijk en

'WIJ WILLEN HET ZELF, HET IS
ALLEMAAL ZELFBEHEERSING, ER IS
EEN CULTUUR VAN VOORZICHTIGHEID'

proportioneel. De uitzending leverde 50 tips op en prompt dook de foto van B. her en der op. (Het Openbaar Ministerie onderzoekt overigens of het ten behoeve van de opsporing vaker foto's van verdachten op tv gaat tonen. Het OM maakte dit bekend nadat politiecommissarissen begin 2004 vergeefs hadden gepleit voor het publiceren van foto's van veelplegers op internet).

Politieregio
Amsterdam-Amstelland

0800-6103

Meld Misdaad Anoniem

0800-7000

يمكن كذلك الاتصال بالرقم الخاص لمساعدة الضحايا و ذلك في أوقات العمل المكتبي.

Een week na de AVRO-uitzending werd de Nederlandse zakenman Frans van A. gearresteerd wegens medeplichtigheid aan genocide. Hij had het regiem van Saddam Hussein in de jaren tachtig ruim 500 ton grondstoffen voor mosterdgas geleverd, waarmee later onder anderen 5000 onschuldige Koerden werden gedood. *NRC Handelsblad* kortte de achternaam keurig af, maar het *NOS Journaal* noemde Van A. 'Van Anraat' en toonde de beelden van een interview dat het programma *Netwerk* een jaar eerder had met Van A. De actualiteitenprogramma's konden vervolgens niet achterblijven. In *Barend en Van Dorp* rechtvaardigde journalist Arnold Karskens de identificatie met het argument dat de man een gewetenloze misdaad op zijn geweten heeft. Zelfs de doorgaans terughoudende *de Volkskrant* publiceerde de volgende dag de volledige naam. De krant

pleegt achternamen van verdachten of veroordeelden alleen te vermelden als het om zeer bekende Nederlanders gaat ('voormalig premier Wim K.') of als de verdachte zelf de publiciteit heeft gezocht. Volgens redacteur Jan 't Hart was dat laatste het geval omdat Van A. zich in 2003 had laten interviewen door *Netwerk* en de *Haagsche Courant*.

Of het initiatief voor dat *Netwerk*-interview van Van A. uitging weet Journaal-verslaggever Lex Runderkamp niet. Maar het is, gezien de setting van het interview, aannemelijk dat de gifhandelaar eraan meewerkte. Een extra reden voor het Journaal om niet achter te blijven, was volgens Runderkamp dat de achternaam van de man al was genoemd in Kamervragen. Dat Van A. toen geen verdachte was en op 7 december 2004 wel, maakt volgens Runderkamp misschien iets uit voor

een jurist. 'Maar voor een journalist niet.'

ZELFBEHEERSING

Volgens het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (zie bijvoorbeeld News Verlag, 11 januari 2000, *NJ* 2001, 74) kan de privacy van de verdachte wijken wanneer de publicatie het publiek belang dient. Je zou zeggen dat die spelregel geldt voor alle Europese media. Dus waar komt dat Nederlandse initialen- en afbalkdogma toch vandaan?

Niet van de Nederlandse rechtspraak. Die sluit (uiteeraard) aan bij de Europese. Zo was het niet onrechtmatig dat weekblad *Panorama* elf jaar geleden de foto afdruckte van Ferdi E., de ontvoerder en moordenaar van Gerrit Jan Heijn. Mede gezien de nieuwswaarde en het neutrale karakter van de foto was de inbreuk op de privacy hier goorloofd.

De Raad voor de Journalistiek volgt de lijn dat de media slechts in uitzonderingsgevallen gegevens mogen publiceren die herleidbaar zijn tot de verdachten en veroordeelden: 'Een journalist dient in beginsel te voorkomen dat een verdachte of veroordeelde kan worden geïdentificeerd. Slechts onder bijzondere omstandigheden, die gelegen kunnen zijn in de belangen van derden alsmede in het maatschappelijk belang dat met de

publicatie wordt gediend, kan afwijking van deze regel gerechtvaardigd zijn.' (Zie bijv. www.rvdj.nl, nrs. 2001/04 en RvdJ 2000/26). Foto's of televisiebeelden waarbij wordt ingezoomd op de woning, het privé-naambord of de auto van verdachten of veroordeelden zijn volgens de Raad in principe taboe. Zelfs het noemen van herkenbare bedrijfsnamen keurt de Raad af, tenzij daardoor wordt voorkomen dat

BEDRIJFSRISICO

De media berichten de laatste jaren steeds vrijpostiger over strafzaken, en *captains of industry* schuwen de publiciteit steeds minder. Ook als zij verdacht worden. Willem Burgers liet zich fotograferen in de rechtszaal. Cor Boonstra niet, maar probeerde de publiciteit wel op andere manieren te bespelen. En dat deed Frans van A. ook, voordat hij in december jl. werd gearresteerd. Zelfs Prins Bernhard deed het, postuum. Voor zakenlieden is het verlies van anonimiteit kennelijk een bedrijfsrisico. Voor de minder beheerste media is terrorisme dat ook. Maar anonimiteit en privacy blijven voorlopig het uitgangspunt. In Nederland. ■

VOOR ZAKENLIEDEN IS HET VERLIES VAN ANONIMITEIT

KENNELIJK EEN BEDRIJFSRISICO; VOOR DE MINDER

BEHEERSTE MEDIA IS TERRORISME DAT OOK

De auteur in jonger jaren

FOTO: JAN LANKVELD

onschuldige bedrijven met gelijkende namen in een kwade reuk komen te staan.

Toch kan ook de iets strenger lijkende lijn van de Raad (waaraan sommige kranten overigens geen boodschap hebben) de terughoudendheid van de nette Nederlandse media niet verklaren. Wat dan? 'Wij willen het zelf. Het is allemaal zelfbeheersing. Er is een cultuur van voorzichtigheid,' zegt Lex Runderkamp.

Maar op het internet circuleren namen en afbeeldingen soms wel vrij. Zet dat de zelfbeheersing dan niet onder druk? Runderkamp: 'Ik zie het internet alsof mensen met elkaar praten. Zodra je het via het Journaal publiek maakt, verhef je het boven het niveau van een gezellig gesprek en kun je erop worden aangesproken.'

Als het aan de Journaal-verslaggever ligt, blijft het Journaal zich dus inhouden. 'Als iemand zegt dat-ie onschuldig is, zullen wij de naam nooit noemen.' Tenzij de verdachte een bekende Nederlander is. 'En daarvan zijn er de afgelopen jaren heel wat bijgekomen,' aldus Runderkamp.

Oplossing van de test: onverdachte anonimiteit

Prins Bernard nam 1 miljoen gulden aan steekpenningen aan van vliegtuigfabrikant Lockheed; Victor Baarn zou een alias van de prins zijn geweest, maar Prins Bernard zegt in een interview hem niet te kennen (*de Volkskrant*, 14 december 2004). Cor Boonstra werd verdacht van handel met voorwetenschap maar in twee instanties vrijgesproken. Klaas Bruinsma werd verdacht van slapen met Mabel Wisse Smit. Ad Bos wordt verdacht van het omkopen van ambtenaren. Willem Burgers is onlangs veroordeeld wegens fraude met personeelsopties. En Mohammed Bouyeri wordt verdacht van de moord op Theo van Gogh. De juiste oplossing is dus Ali B., ofwel: de Nederlands-Marokkaanse rapper Ali Bouali. Hij is de enige persoon uit het rijtje die niet verdacht of veroordeeld werd, maar zijn achternaam toch vrijwillig afkort.